

I. IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura: Història de la cultura

Titulació: Humanitats

Tipus d'assignatura: Optativa

Crèdits ECTS: 4,5

II. OBJECTIUS FORMATIUS DE L'ASSIGNATURA

Descripció interdisciplinària dels principals esdeveniments i manifestacions culturals de l'Antiguitat clàssica, Edat Mitjana i Edat Moderna.

Es proposa l'organització d'aquest ampli descriptor al voltant del període anomenat tradicionalment Edat Mitjana, considerat, des del punt de vista de la història de la cultura, divers i en procés d'evolució ininterrompuda, estudiat *per se* com una continuïtat entre el món clàssic grecorromà i transcendent al món europeu modern.

En finalitzar l'assignatura l'alumne serà capaç de:

- Considerar relativament, respecte a les diverses interpretacions, el concepte d'Edat Mitjana.
- Presentar aquest període de forma intercultural.
- Analitzar-ho de forma interdisciplinària.
- Relacionar trets característics de les principals "àrees culturals" del període medieval.
- Entendre l'Edat Mitjana en relació amb els esdeveniments culturals transcendents de l'Antiguitat grecorromana.
- Localitzar alguns trets significatius del període medieval que han transcendit a la història de la cultura posterior.

III. COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES A DESENVOLUPAR:

Anàlisi i síntesi	<ul style="list-style-type: none">- Desenvolupar la lectura crítica dels textos com a documents de la història de la cultura.- Fixar recursos intel·lectuals i científics d'argumentació i documentació de les anàlisis que es proposen.- Establir mecanismes de relació d'idees per tal d'anilitzar amb complexitat i de forma interdisciplinària els esdeveniments de la cultura antiga i medieval.
Comunicació escrita	<ul style="list-style-type: none">- Desenvolupar per escrit el desenvolupament de les anàlisis amb documentació adient, argumentació lògica i científica, i redacció gramaticalment correcta.
Aprenentatge autònom	<ul style="list-style-type: none">- Recerca de referències adients als arguments teòrics i lectures que amplii la bibliografia indicada pel professor

IV. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE

j) Estratègies d'Ensenyament-Aprenentatge desenvolupades pel professor:

1. Organització sobre els continguts teòrics:

Descripció metòdica dels continguts teòrics de l'assignatura.

Presentació dels instruments de consulta principals relatius als continguts de l'assignatura.

Seguiment del grau de comprensió i estudi dels continguts per mitjà del treball proposat als estudiants.

2. Organització sobre el treball dels estudiants:

Elaboració d'un dossier amb textos relacionats amb els continguts teòrics (oferts per mitjà de l'Autònoma Interactiva).

Lectura i correcció de treballs escrits (ressenyas, comentaris, resums, etc.) sobre els textos del dossier o sobre les recerques elaborades pels estudiants. Observacions generals sobre els mètodes d'argumentació i documentació emprats pels estudiants.

Treball tutoritzat amb discussions, debats, contrastos d'opinions, dubtes, etc.

k) Activitats que realitzaran els alumnes:

1. Activitats a l'aula:

- Assistència a classe: intervencions sobre la comprensió dels continguts teòrics, suggeriment de lectures personals o de referències relacionades, proposta de dubtes o qüestions referents a les lectures proposades com a material de treball (tant metodològiques com teòriques).

2. Activitats fora de l'aula:

- Elaboració i desenvolupament de les notes sobre els continguts teòrics, lectura (pautada) del dossier i dels llibres relacionats amb les activitats tutoritzades i pràctiques, redacció de ressenyes, resums, crítiques, etc. dels textos (per entregar com a exercicis pràctics), adquisició de les eines principals de consulta (especialment, biblioteca-hemeroteca i informàtics).

V. CONTINGUTS I BIBLIOGRAFIA

Continguts

Mòdul 0: Introducció

- 0.1. Definicions i revisions actuals del concepte d'Edat Mitjana i els seus límits cronològics i espacials.
- 0.2. Tres mons medievals pròxims: l'Occident europeu, el Llevant bizantí i el sud Islàmic.

Mòdul 1: L'Edat Mitjana

1.1 L'Europa cristiana medieval

- 1.1.1. L'aparició i expansió del cristianisme.
- 1.1.2 L'organització del monastir com a centre de cultura; competència amb la cort, la tradició popular i les universitats.
- 1.1.3 El renaixement carolingi.

1.2 El llevant bizantí

- 1.2.1 Bizanci, la *secunda Roma*: un mosaic de cultures.
- 1.2.2 Etapes principals del món bizantí
- 1.2.3 Contactes amb el món Occidental

1.3 El món islàmic

- 1.3.0 Aproximació a l'Islam.
- 1.3.1 Contactes entre el món islàmic i el món bizantí
- 1.3.2 La percepció de l'Islam per l'Occident llatí.

Mòdul 2: Continuitat i canvi entre el món clàssic grecorromà i el món medieval

- 2.1 Lectures cristianes dels autors clàssics i adaptacions iconogràfiques de l'antiguitat
- 2.2 La presència àrab a Espanya: les escoles de traductors i la recuperació del coneixement científic greco-llatí.

Mòdul 3: Continuitat i canvi entre el món medieval i el món modern

- 3.1 L'origen del Renaixement: denostació per l'Islam i influència bizantina.
- 3.2 La invenció de la impremta i les seves repercussions culturals.
- 3.3 La invenció d'un nou escenari: Amèrica.
- 3.4 Erasme: reforma i contrarreforma.
- 3.5 El Barroc com a símptoma de pessimisme.
- 3.6 Cap al racionalisme del segle XVIII: intent de definició de l'Il·lustració.

Bibliografia:

A més de les obres de consulta fonamentals (com ara diccionaris i enciclopèdies sobre el món clàssic i medieval, i col·leccions o edicions de textos), suggerim la bibliografia següent, que és orientativa i, en absolut, exhaustiva. El dossier que oferirà el professor està compost a partir de capítols d'aquesta i d'altra bibliografia específica.

Partint d'una aproximació que contrasta diverses opinions sobre la definició del període medieval [P. Burke (2005), J. Heers (1992), J. Dhondt (1971), G. le Goff (2003), G. Sergi (2001)], es justifica la divisió de l'espai medieval en tres escenaris culturals (mòdul 1): per l'espai europeu, serà fonamental P. Brown (1996), G. Cavallo-R. Chartier (1997), P. Rougier (1989), E. Sánchez Salor (1986). A continuació, l'espai cultural bizantí, *per se* i comparat amb la tradició occidental, es veu en G. Cavallo (1992), S. Runciman (1965), N.G. Wilson (1994). Seguidament es descriuran els trets culturals fonamentals en la cultura islàmica [descrita per manuals d'història de l'Islam, (J. Vernet, P. Balta, etc.)] i la seva relació amb el món europeu i bizantí, descrita per A.C. Crombie (1974), N. Daniel (1960), G. Menéndez Pidal (1951), J.V. Niclòs Albarracín (2001). Després d'aquest panorama (moduls 1 i 2), el programa continuarà amb l'evolució de les relacions interculturals en la història de la cultura del període modern (mòdul 3), sobre el qual el professor afegirà una bibliografia al dossier preparat per a l'assignatura.

P. BROWN, *El primer milenio en la cristiandad occidental*, (1996), Barcelona, 1997. P. BURKE, *¿Qué es la historia de la cultura?*, Madrid, 2005 - G. CAVALLLO-R. CHARTIER, *Historia de la lectura* (1997), Madrid, 2001. - G. CAVALLLO (ed.), *El hombre bizantino* (1992), Barcelona, 2000. - A.C. CROMBIE, *Historia de la Ciencia: de San Agustín a Galileo*, 2 vols. Madrid, 1974. - E.R. CURTIUS, *Literatura europea y Edad Media latina*, México, 1955. - N. DANIEL, *Islam and the West. The making of an Image*, Edinburg, 1960. - J. DHONDT, *La Alta Edad Media*, Madrid, 1971¹ (col. *Historia Universal Siglo XXI*, vol. 10). - A. DUCCELLIER, *Bizancio y el mundo ortodoxo*, Madrid, 1992. - E. GARIN, *Medioevo y Renacimiento*, (1954¹), Madrid, 2001.- J. HEERS, *La invención de la Edad Media* (1992¹), Barcelona, 1995. - J. LE GOFF, *En busca de la Edad Media*, Barcelona, 2003. - G. MENENDEZ PIDAL, "Cómo trabajaron las escuelas alfonsíes", *NRFE*, V, 1951, pp. 363-380. - R. I. MOORE, *La primera revolución europea, c. 970-1215*, (2000¹), Barcelona, 2003. - J.V. NICLÓS ALBARRACÍN, *Tres culturas, tres religiones. Convivencia y diálogo entre judíos, cristianos y musulmanes en la península ibérica*, Salamanca, 2001. - F. RICO, *El pequeño mundo del hombre*, Madrid, 1986. - P. ROUGIER, *El conflicto del*

cristianismo primitivo y de la civilización antigua, Barcelona, 1989. - S. RUNCIMAN, *La caída de Constantinopla* (1965), Madrid, 1973¹. - E. SÁNCHEZ SALOR (ed.), *Polémica entre cristianos y paganos*, Madrid, 1986. - G. SERGI, *La idea de Edad Media* (1998¹), Barcelona, 2001. - N.G.WILSON, *Filólogos bizantinos*, Madrid, 1994.

VI. AVALUACIÓ

L'estudiant haurà de realitzar un treball continuat, per mitjà de la redacció de ressenyes sobre lectures proposades a classe o amb la redacció d'exercicis que posin en pràctica la teoria impartida. El nombre de ressenyes i exercicis pràctics per entregar serà de 4 o 5. Les dates de presentació s'aniran fixant en cada moment, sempre amb deu dies d'antelació aproximadament. Arran d'aquesta feina, s'establiran debats a l'aula que permetin l'exposició de les conclusions pròpies.

La nota final s'obtéindrà de la qualificació obtinguda dels exercicis demanats pel professor (50%) més un examen final (50%).